

Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry
Martinkatu 5, 20810 Turku
varsinais-suomi@sll.fi
040-372 5301

Ympäristöministeriö
Lupa- ja valvontavirasto

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA SUOMEN MERENHOITOSUUNNITELMAN SEURANTAOHJELMAKSI VUOSILLE 2026-2032

Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa: Piiri pitää Itämeren suojelun, Itämeren tilan seurannan, lupaharkinnan sekä toimenpiteiden suunnittelun ja kohdentamisen kannalta tärkeänä, että seurannan resurssit turvataan ja niitä lisätään. Seuranta tuottaa olennaista tietoa ympäristön tilasta ja sen muutoksista ja pitkät ja katkeamattomat laadukkaat aikasarjat ovat välttämättömiä ympäristön tilassa tapahtuvien muutosten havaitsemiseksi ja ihmisen aiheuttamien muutosten erottamiseksi luonnollisesta vaihtelusta.

Vaikka meriympäristön tilan seuranta Suomessa on laajaa ja monipuolista, on siinä edelleen kehittämistarpeita, kuten ohjelmassa useiden alaohjelmien kohdalla hyvin todetaankin. Luonnonsuojelupiiri kiinnittää kuitenkin huomiota erityisesti seuraaviin kehittämistarpeisiin meriympäristön seurannassa mukaan lukien lajistoseurannat niin ulko-, väli- kuin sisäsaaristossa ja avomerellä. Tämä on tärkeätä myös siksi että erilaiset liikenteen, energian, viestinnän, maanpuolustuksen sekä vihreän siirtymän suunnitelmat ja hankkeet koskettavat laajoja alueita merellä. Piiri on huolissaan myös suurista vesiviljelyhankkeista, jotka vaikuttavat kielteisesti Itämeren tilaan. Lopuksi haitallisista suunnitelmista mainittakoon erikseen vanha ”Lännentie-suunnitelma” eli kiinteä yhteys Ruotsiin Ahvenanmaan kautta.

Rihmalevät ovat lisääntyneet rehevöitymisen seurauksena huomattavasti. Tämä näkyy kalliorannoilla kasvavina rihmalevinä ja ajailehtivina kuolleina levämattoina. Rihmalevät ovatkin tärkeä rehevöitymisen indikaattori, jotka kuvaavat erityisesti kallio- ja kivikkorantojen rehevöitymistilaa ja monimuotoisuutta. Tuoreet tutkimustulokset Saaristomereltä osoittavat, että rihmalevillä ja kuolleilla ajailehtivilla levämatoilla voi olla huomattava merkitys ravinteiden kierrossa ja meren sisäisissä ravinnevarastoissa. Tästäkin syystä luotettava tieto rihmalevien määrästä ja muutoksista on tärkeää. Rihmamaisten levien määrää ja esiintymistä ei ilmeisesti kuitenkaan erikseen seurata, vaikka ne rannikkovesien makroleväseurannan alaohjelmassa nähtävästi huomioidaankin ja kuolleita ajailehtivia levämassoja havainnoidaan rannikkovesien hiekka- ja sorapohjien seurannan yhteydessä. Nämä seurannat kertovat vain senhetkisestä tilanteesta, mutta leviä kasvaa kuitenkin suurimman osan vuotta ja määrällinen maksimi on yleensä keväällä. Luonnonsuojelupiiri ehdottaakin, että rihmalevien määrällinen seuranta otetaan mukaan seurantaohjelmaan. Samalla olisi hyödyllistä selvittää ja kehittää menetelmiä (esim. vedenlainen videokuvaus, konenäön ja tekoälyn hyödyntäminen määrien arvioinnissa), jotka alentaisivat kustannuksia ja mahdollistaisivat riittävän suuren seurantaipaikkamäärän.

Rannikkovesien makrolevä- ja sinisimpukkayhteisöjen alaohjelmaan sisältyvässä rakkohauruvyöhykkeen ja punaleväyhteisöjen esiintymissyvyyden alaohjelmassa seurantaipaikkoja vaikuttaa olevan melko vähän, varsinkin kun tiedetään kuinka vaihtelevia levien esiintymisen ja kasvuolosuhteet läheisilläkin rannoilla ovat. Luonnonsuojelupiiri ehdottaakin, että edustavien seurantaipaikkojen määrää lisätään ja selvitetään myös uusien ja edullisempien menetelmien käyttöönottoa, jotka voisivat mahdollistaa suuremman havaintopaikkamäärän samoilla kustannuksilla.

Seurantaohjelman kehittämistarpeissa tuodaan kiitettävästi esiin uusien ja kehittyneiden menetelmien (mm. satelliittikuvat, jatkuvatoimiset mittauslaitteet, liitimet, mallinnus) mahdollisuudet seurannan kehittämisessä. Jatkuvatoimiset mittalaitteet soveltuvat erityisen hyvin jokien mereen kuljettamien ravinnemäärien seuranta. Varsinais-Suomessakin jokikuormitus vaihtelee huomattavasti sääolosuhteiden mukaan, joten perinteiseen vesinäytteenottoon perustuvalla seurannalla ei kuormituksesta saada luotettavaa kuvaa. Myös lauhat talvet lisäävät haastetta. Luotettava tieto on erityisen tärkeää valuma-alueella tehtävien vesiensuojelutoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa. Tämä tukee myös hallituksen saaristomeriohjelman tavoitteiden seuranta. Alaohjelman kehittämistarpeissa mainitaan, että jatkuvatoimisten mittauslaitteiden käytön lisääminen on jatkumassa seurantakauden aikana. Toistaiseksi jatkuvatoimisia mittalaitteita on lähinnä vain meillä Varsinais-Suomen joissa, mutta niitä tulisi lisätä myös muualle Suomen kaikkiin merkittäviin jokiin.

Luonnonsuojelupiiri pitää hyvänä, että roskaantumisen seuranta kehitetään. Luonnonsuojelupiiri pitää tärkeänä, kuten ohjelmassakin todetaan, että rantaroskaseurannassa seurattavien rantojen määrää ja niiden alueellista ja laadullista kattavuutta lisätään. Roskien ajautumisessa rannoille ja kerääntymisessä on suurta vaihtelua, mikä riippuu mm. virtauksista, saarten ominaisuuksista ja roskaantumislähteiden määrästä ja läheisyydestä. Roskatalkoot ja erilaiset rantaroskaseurannat tuovat myös yhdistykset ja kansalaiset aiheen piiriin ja mukaan toimintaan ja tästä on hyviä kotimaisia ja ulkomaisia esimerkkejä. Myös mikroroskaseurannan havaintoverkko tulee saada rannikkovesillä riittäväksi. Ohjelmassa mainitaan, että rannikkoseurannan asemaverkosto ei ole täysin vakiintunut, mutta tarkempia tietoja ei ohjelmasta ilmene.

Vedenalaisen melun seuranta on seurantaohjelmassa mukana mikä on hyvin tärkeää. Me emme vielä tänä päivänä täysin tunne melun vaikutuksia lajistoon, esimerkiksi hylkeisiin, kaloihin ja harvinaiseen pyöriäiseen. Luonnonsuojelupiiri haluaa painottaa meluseurannan tärkeyttä avomeren lisäksi myös saaristoalueilla. Esimerkiksi Saaristomerellä on runsaasti väyliä, satamia, kesäasutusta ja muuta ihmistoimintaa, joka synnyttää vedenalaista melua. Kesäaikana yksi suurimmista vedenalaisen melun lähteistä on pienveneiden moottoreista lähtevä melu. Sen ja kaiken muunkin ihmisen saaristoalueilla aiheuttaman vedenalaisen melun määrän ja voimakkuuden, alueellisen jakautumisen ja vaikutusten arvioimiseksi vedenalaisen melun seuranta on välttämätöntä.

Turussa 26.3.2026

Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry

Sauli Luttinen
Puheenjohtaja

Pauliina Hallivuori
Varapuheenjohtaja